

Stichting Bibliotheek van het Boekenvak¹

Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Jaarverslag 2016

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag 2016 van de Stichting Bibliotheek van het Boekenvak. Ook in 2016 is door Bijzondere Collecties weer goede voortgang gemaakt met de werkzaamheden om de boekhistorische collecties, waarvan onze collectie deel uitmaakt, te onderhouden, te actualiseren en aan te passen aan de eisen van de moderne tijd. Dat betekent zowel zorgen dat de oudste en meest kwetsbare materialen bestand blijven tegen de tand des tijds, als de archieven op een zodanige wijze ordenen en beschrijven, dat ze online vindbaar zijn voor iedere geïnteresseerde wetenschapper, student, journalist, vakgenoot of particulier. En het betekent ook vooraan staan als er nieuw en relevant materiaal ter beschikking komt, want aan de geschiedenis van het boekenvak wordt elke dag verder geschreven.

Meer en meer gebeurt dit in overleg en in samenhang met andere erfgoedinstellingen; een ontwikkeling die wij alleen maar kunnen toejuichen. Veel dank zijn wij verschuldigd aan Steph Scholten die als directeur Erfgoed UvA tot zijn vertrek naar Groot-Brittannië voor ons een goed en gewaardeerd contact was.

Op de volgende pagina's geven wij u een beknopt overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen bij de boekhistorische collecties in 2016. Al deze activiteiten zijn regelmatig met ons besproken en waar nodig door ons bestuur gesteund. Dit gebeurt niet altijd zichtbaar, maar het belang is daar niet minder om. Daarom een laatste woord van dank aan het bestuur van de stichting, voor hun stille werk achter de schermen, en aan de vakvrienden die ons werk met hun jaarlijkse donatie ondersteunen. Samen zorgen zij ervoor dat de bijzondere en waardevolle geschiedenis van het Nederlandse boekenvak levend blijft.

Klaas de Boer, voorzitter

¹ De Bibliotheek van het Boekenvak maakt deel uit van de boekhistorische collecties van de Bibliotheek Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Marleen van Vollenhovenfonds

Per 28 november 2016 is het beheer van het Marleen van Vollenhovenfonds overgedragen van de KVB aan het Universiteitsfonds van de Universiteit van Amsterdam.

2016: het Jaar van het Boek

Het jaar 2016 stond in het teken van het Jaar van het Boek, een initiatief van de Stichting in samenwerking met Bijzondere Collecties, de Koninklijke Bibliotheek, de Leescollectie, het Letterkundig Museum, Stichting CPNB, Stichting Lezen en de Stichting Lezen & Schrijven. Ten behoeve van dit initiatief werd de website www.2016jaarvanhetboek.nl in het leven geroepen. Diverse activiteiten werden ontplooid waaronder evenementen en de Verkiezing van het Belangrijkste Boek (winnaar: De Bijbel).

Acquisities en inventarisaties

Gepubliceerde collectiebeschrijvingen

- Archief van Van Benthem & Jutting
- Archief van het Amsterdamsch Boekverkoopers Collegie
- Archief van de Vereniging van Jongelieden in den Boekhandel Werkzaam, voorheen 'Tot nut en genoegen'
- Archief van Margriet Zéguers-Van Schaik (Boekhandel La joie des livres)
- Archief van het Amsterdams Boekverkopersgilde
- Archief van de AP Boekhandels (De Arbeiderspers)
- Archief van de Boekhandel Broese
- Collectie van de speelgoed- en feestartikelenwinkel H. van Beek
- Archief van de Boekhandel J. van der Plas
- Collectie van de boekhandel P. Out
- Archief van de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB)
- Archief van de Boekhandel W. Dankbaar
- Archief van de Boekhandel Tummers
- Archief van de Internationale Boekhandel Willa Reinke
- Archief van de firma Burgersdijk & Niermans
- Archief van de Centrale Boekhandel Neerlandia
- Collectie van de Moderne Boekhandel Bas
- Collectie van de Nederlandsche Wetenschappelijke Boekhandel
- Archief van de Centrale Raad van Vakbonden in het Grafisch & Boekbedrijf
- Archief van de drukkerij M.J. Portielje
- Archief drukkerij Joh. Jesse
- Archief van de Uitgeverij Van Breda
- Archief van de Uitgeverij W. van Hoeve

- Archief van H.J.W. Becht en J.H. de Bussy
- Archief van de Uitgeverij Contact
- Archief van de Uitgeverij Haentjens Dekker en Gumbert
- Archief van de Twents-Gelderse Uitgeverij Witkam-De Bruin
- Archief van de Boekhandel en drukkerij J.P. Unger
- Archief van de Boekhandel en Uitgeverij A.A. Balkema
- Archief van de Koninklijke drukkerij H.A.M. Roelants
- Archief van Menno Hertzberger
- Archief van de Uitgeverij en drukkerij Hollandia
- Archief van de Vereniging Studiegroep Boekhandel en Uitgeverij Elspeet
- Archief van de Haarlemse Boekverkopers Vereniging
- Archief van de International League of Antiquarian Booksellers (ILAB)
- Archief van de Sociëteit Onze Kring
- Archief van de Vereniging van Christelijke Uitgevers
- Archief van de Vereniging van Vertegenwoordigers in het Uitgeversbedrijf
- Archief van de Vereeniging van Muziekhandelaren en -uitgevers in Nederland
- Archief van Bookimpex
- Archief van de boekbinderij Elias P. van Bommel
- Archief van Prins & Prins
- Archief van P. Heijstek
- Collectie catalogi van Nederlandse fondsveilingen
- Archief van de Uitgeverij H. Honig
- Archief van de Uitgeverij Terra
- Archief van de Uitgeverij Unieboek
- Archief van het Uitgevers Distributie Centrum
- Archief van de Amsterdamse Boekverkopers Vereniging
- Archief van G.T.N. en Hugo Suringar
- Collectie E. van Tongeren
- Archief van de Uitgevers- en Drukkers Maatschappij F. van Rossen
- Archief van de Uitgevers Verkoop Maatschappij
- Archief van de firma Luchtmans
- Archief van het Comité van Importeurs van Boeken en Tijdschriften
- Archief van de Boekhandel Richter
- Collectie Hendrik Stelwagen
- Archief van C.D. Andriesse
- Collectie J.A.G. Kok
- Collectie letterproeven van de UvA
- Archief van de Uitgeverij Brill
- Archief van A.C. Kruseman
- Collectie E.J. Labarre

- Collectie De Buitenkant
- Collectie papiermonsters
- Archief van het Internationaal Literatuur Bureau
- Collectie prospectussen en personalia
- Archief van de firma Martinus Nijhoff
- Archief van de redactie van Kopij en druk
- Archief van De Langste Dag
- Collectie Willy Schermelé
- Archief van de ADV Schoolboekhandel
- Bibliotheek van het Boekenvak
- Collectie promotiemateriaal CPNB
- Archivalia van Piet Bogaard
- Archief van R.W.P. de Vries
- Archief van de firma Ten Brink en De Vries
- Archief van Haga Uitgevers Maatschappij

Afgeronde inventarissen

- Archief van het Amsterdams Boekverkopersgilde
- Archief van het Amsterdamsch Boekverkoopers Collegie
- Archief van de Amsterdamse Boekverkopers Vereniging
- Archief van C.D. Andriessse
- Archief van de Sociëteit Onze Kring
- Collectie van de Moderne Boekhandel Bas
- Collectie van de speelgoed- en feestartikelenwinkel H. van Beek
- Archief van Van Benthem & Jutting
- Collectie van de boekhandel P. Out
- Archief van de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB)
- Archief van de boekbinderij Elias P. van Bommel
- Archief van de Centrale Boekhandel Neerlandia
- Archief van de Centrale Raad van Vakbonden in het Grafisch & Boekbedrijf
- Archief van de Uitgeverij Contact
- Archief van de Boekhandel W. Dankbaar
- Collectie drukkersveilingcatalogi van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB)
- Collectie Nederlandse fondscatalogi van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak
- Collectie catalogi van Nederlandse fondsveilingen
- Archief van de Haarlemse Boekverkopers Vereniging
- Archief van Haga Uitgevers Maatschappij

- Archief van P. Heijstek
- Archief van de Uitgeverij W. van Hoeve
- Archief van de Uitgeverij en drukkerij Hollandia
- Archief van de Uitgeverij H. Honig
- Archief van de International League of Antiquarian Booksellers (ILAB)
- Collectie van het Instituut voor Grafische Techniek
- Archief van het Internationaal Literatuur Bureau
- Collectie J.A.G. Kok
- Archief van A.C. Kruseman
- Archief van de uitgeverij Mets & Schilt
- Archief van het Overleg van de Nederlandstalige Uitgeverij en Boekhandel
- Papierveilingcatalogi
- Archief van Prins & Prins
- Archief van de redactie van Kopij en druk
- Archief Uitgeverij Reflex
- Archief van de Internationale Boekhandel Willa Reinke
- Archief van de Boekhandel Richter
- Collectie Willy Schermelé
- Collectie Hendrik Stelwagen
- Archief van G.T.N. en Hugo Suringar
- Archief van de Uitgeverij Terra
- Drukkersveilingcatalogi Tetterode
- Collectie E. van Tongeren
- Archief van de Boekhandel Tummers
- Archief van de Uitgeverij Haentjens Dekker en Gumbert
- Archief van het Uitgevers Distributie Centrum
- Archief van de Boekhandel en drukkerij J.P. Unger
- Archief van de Uitgeverij Unieboek
- Archief van de Vereniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels (tot 1949)
- Archief van de Vereniging van Christelijke Uitgevers
- Archief Uitgeverij De Wereldbibliotheek
- Archief van de Twents-Gelderse Uitgeverij Witkam-De Bruin
- Archief Boekhandel Zwaan & Ter Burg
- Archief van De Langste Dag
- Archief van de Paper Publications Society
- Archief van Menno Hertzberber

- Archief van Van Rossen
- Archief van Van Rossum
- Archief van S.H. de Roos
- Archief van de Vereniging van Vertegenwoordigers in het Uitgeverijbedrijf
- Archief van de boekhandel Broese
- Archief van de uitgeverij Van Breda
- Archief van de Vereniging van Muziekhandelaren en -uitgeverijen in Nederland
- Archief van de Nederlandse Vereniging van Antiquaren
- Archief van de boekhandel Nijhof & Lee
- Archief van Becht en De Bussy
- Archief van de firma Martinus Nijhoff
- Archivalia van Piet Bogaard
- Archief van R.W.P. de Vries
- Archief van de firma Ten Brink en De Vries

Gedigitaliseerde archieven en collecties

- Collectie Nederlandse veilingcatalogi (tot 1939)
- Archief van Van Benthem en Jutting
- Archief van G.T.N. en Hugo Suringar Archief van A.C. Kruseman
- Archief van de Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels (selectie) Archief van de firma Luchtmans

In 2016 waren deze archieven gereedgemaakt voor digitalisering

- Archief van Brill (selectie)
- Archief van S.H. de Roos
- Collectie letterproeven van de UvA (selectie)
- Collectie grafische machinedocumentatie (selectie)

Jaarlijks verwerven de conservatoren van Bijzondere Collecties nieuwe en waardevolle aanvullingen van de bestaande collecties, hetzij op eigen initiatief, hetzij aangedragen door organisaties of particulieren. Niet alle aangeboden archieven kunnen worden opgenomen. Soms doubleren zij met al aanwezig materiaal, soms zijn zij te onvolledig of onvoldoende relevant, en soms zijn zij beter op hun plaats bij een andere instelling; de conservator kan hierbij zo nodig bemiddelen.

Dezelfde overwegingen kunnen ook leiden tot het **de selecteren** van archieven of materialen. Dit gebeurt altijd in overleg met de Stichting. In 2016 is niets gedeselecteerd.

Dienstverlening, beschikbaarstelling en publicaties

In 2016 zijn de boekhistorische archieven weer op diverse manieren beschikbaar gesteld voor studie en publicaties.

Naast dit alles worden vrijwel dagelijks per mail of telefoon vragen over de collecties beantwoord, of materiaal beschikbaar gesteld; dit laatste naast de reguliere beschikbaarstelling via de catalogus.

Onderhoud en beheer

De nadruk bij dit onderdeel ligt al enkele jaren op het **ontsluiten** van de bestaande collecties. Voor dit doel worden alle bestaande collecties opnieuw bekeken en systematisch geïnteriseerd; de inventarissen worden online gepubliceerd en daarmee toegankelijk gemaakt voor een breed publiek van onderzoekers, (cultuur)historici, pers en andere geïnteresseerden (al of niet afkomstig uit het boekenvak). Tijdens de inventarisatie worden de archieven zo nodig geschoond, opnieuw en duurzaam verpakt en geëtiketteerd teruggezet.

Erfgoed

Net als veel andere landelijke instellingen voor papieren erfgoed nemen ook Bijzondere Collecties deel aan Metamorfoze, een nationaal programma voor behoud van papieren erfgoed dat wordt gefinancierd door het ministerie van OCW. Het programma bindt de strijd aan met allerlei vormen van papierverval als verzuring, inktvraat en kopervraat. Het gaat hierbij in eerste instantie dus om oude en kwetsbare materialen. Metamorfoze is een meerjarenprogramma, waarvoor per instelling verschillende projecten kunnen worden ingediend. De Koninklijke Bibliotheek coördineert het programma. In het kader van Metamorfoze laat Bijzondere Collecties een aantal van de meest kwetsbare onderdelen van de boekhistorische collecties digitaliseren. Het gaat hierbij om het digitaliseren van het materiaal zelf, en dus niet om de beschrijvingen ten behoeve van de ontsluiting, zoals hierboven beschreven. Beide programma's sluiten overigens wel goed op elkaar aan; tijdens de inventarisaties wordt bekeken welke materialen voor digitalisering in aanmerking komen.

De stichting

Steun activiteiten Bijzondere Collecties

Het bestuur van de Stichting overlegt regelmatig met de conservatoren van Bijzondere Collecties over samenstelling, presentatie en beleid van de boekhistorische collecties. Het vertegenwoordigt hierin het boekenvak: algemene en wetenschappelijke uitgeverij, boekhandel en antiquariaat. Waar nodig wendt het bestuur zijn invloed aan of steunt initiatieven namens het boekenvak. Onderdeel van die steun kan bestaan uit het werven van subsidies binnen het boekenvak voor bijzondere initiatieven.

Vakvrienden

De stichting telde in 2016 28 (achtentwintig) 'vakvrienden', die met een jaarlijkse donatie het werk van de stichting steunen. Zij ontvangen gratis het kwartaaltijdschrift *De Boekenwereld*, een fraai vormgegeven magazine voor bijzondere collecties op het gebied van boek en prent, dat mede wordt uitgegeven door Bijzondere Collecties.

Website

De website is in beheer bij Yolanda Huntelaar van Werkplaats Amsterdam. De website verstrekt

vooral informatie over de stichting. Voor de collectie wordt doorverwezen naar de website van Bijzondere Collecties, die daarover uitgebreid informeert.

Bestuur

In het bestuur zijn in 2016 geen wijzigingen opgetreden.

In 2016 is het bestuur twee keer bijeengewees.

Secretariaat

De KVB was in 2016 verantwoordelijk voor het secretariaat van het bestuur en de stichting.

Stichting Bibliotheek van het Boekenvak
Financieel Jaaroverzicht 2016

Stichting Bibliotheek van het Boekenvak				
Financieel Jaaroverzicht 2016				
		2016 begroting	2016 realisatie	toelichting
inkomsten				
1	donaties	2.550	1.801	
2	subsidies (ontvangen)	-	-	
4	totaal inkomsten	2.550	1.801	
uitgaven				
5	subsidies (uitgekeerd)	1.000	750	
bureaunkosten				
8	website	500	307	
9	bankkosten en KvK	115	116	
11	totaal	615	423	
12	promotiekosten	-	-	
13	bijdrage beheer collecties	750	-	
bestuurs- en representatiekosten				
14	bestuur	250	-	
15	representatie	100	-	
16	totaal	350	-	
17	totaal uitgaven	2.715	1.173	
saldo				
18		-165	628	
	reserve 31-12	5.186	5.979	

Informatie over de Bibliotheek van het Boekenvak

De Bibliotheek van het Boekenvak omvat zowel de boekhistorische collecties van de vroegere Bibliotheek van de in 1815 gestichte Koninklijke Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels (KVB), als alle sindsdien verworven acquisities. In 2005 heeft de KVB de eigendom van deze collecties overgedragen aan de toen door haar opgerichte Stichting Bibliotheek van het Boekenvak. De Bibliotheek is in 1845 door de genoemde brancheorganisatie voor het boekenvak ingesteld, op initiatief van twee vooraanstaande negentiende-eeuwse boekverkopers, Frederik Muller en J.L.C. Jacob. Zij streefden ernaar een goede vakbibliotheek tot stand te brengen voor uitgevers en boekverkopers. De basis van de toenmalige collectie werd gevormd door de particuliere verzamelingen van de beide initiatiefnemers. Frederik Muller werd aangewezen als eerste bibliothecaris. Om acquisities te kunnen bekostigen, werd later een Bibliotheekfonds ingesteld, dat mogelijk werd gemaakt door een legaat van Frederik Muller. Dit fonds werd vanaf 1932 aangevuld en op peil gehouden door jaarlijkse bijdragen van de leden van de brancheorganisatie, en thans door donaties van de KVB en de bonden voor boekverkopers en uitgevers, en ook door giften van particulieren en bedrijven.

De vakbibliotheek van de boekenwereld is uitgegroeid tot een collectie van grote cultuurhistorische betekenis en van internationale faam. Het overvloedige bronnenmateriaal is van groot belang gebleken voor boekhistorisch en ander wetenschappelijk onderzoek. In 1958, toen de brancheorganisatie een nieuw gebouw betrok, werd besloten de bibliotheek daarin niet onder te brengen, maar deze in langdurige bruikleen over te dragen aan de Universiteitsbibliotheek Amsterdam (UBA). Deze plaats lag voor de hand, want de Universiteit van Amsterdam was de pionier van de boekwetenschap in Nederland. Sinds 1953 is (door de Dr. P.A. Tiele-Stichting) aan de Universiteit van Amsterdam de eerste Nederlandse leerstoel Boekwetenschap gevestigd; de toenmalige bibliothecaris van de Universiteitsbibliotheek Amsterdam, mr H. de la Fontaine Verwey, bezette deze leerstoel als eerste.

Inmiddels telt de Bibliotheek van het Boekenvak ruim 1,5 miljoen objecten, niet alleen boeken (waaronder incunabelen en tal van handboeken voor het boekenvak), maar vooral prospectussen, catalogi, affiches, bedrijfs- en branchearchieven, letterproeven, portretten en vele andere documenten. De collectie bestrijkt de gehele periode van het gedrukte boek, van het begin van drukkunst tot de recente periode, met unieke archivalia van uitgeverijen, boekhandels, drukkerijen en brancheorganisaties.

De collectie van de Bibliotheek van het Boekenvak is geïntegreerd in de Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam, waarin nog tal van andere collecties worden bewaard die voor de boekwetenschap van grote betekenis zijn. De Bijzondere Collecties dragen zorg voor conservering, ontsluiting, beschikbaarstelling en presentatie. Samen met de Stichting Bibliotheek van het Boekenvak wordt beslist over acquisities en worden ontsluitingsprojecten, presentaties en verwerving van daarvoor benodigde fondsen voorbereid.

In 2007 opende de Universiteit van Amsterdam het nieuwe gebouw van de Bijzondere Collecties in enkele monumentale gebouwen aan de Oude Turfmarkt te Amsterdam. Daarin is ook de Bibliotheek van het Boekenvak ondergebracht.

Het Bibliotheekfonds, waarvan de naam in 2006 werd gewijzigd in Bibliotheekfonds Marleen van Vollenhoven, wordt voor de Stichting Bibliotheek van het Boekenvak beheerd door de KVB.

STICHTING BIBLIOTHEEK VAN HET BOEKENVAK

Contactgegevens

Stichting Bibliotheek van het Boekenvak
p/a KVB
Postbus 12040
1100 AA Amsterdam
020 – 624 02 12

info@bibliotheekvanhetboekenvak.nl

www.bibliotheekvanhetboekenvak.nl

KvK 3422814

IBAN NL42 INGB 0004 7194 78

Bestuur

Klaas de Boer, voorzitter
Eva Cossee
Annette Portegies
Frank Rutten
Ineke Verkaaik-Hogervorst
Cor Wiersma

BIBLIOTHEEK

Bezoekadres

Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam
Oude Turfmarkt 129
1012 GC Amsterdam

Openingstijden Bijzondere Collecties

Werkdagen van 9.30 tot 17 uur

Beheerders Bibliotheek van het Boekenvak

dr. Menno Polak, conservator
dr. Marike van Roon, hoofdconservator

T: 020 525 2896 of 020 525 2473

E: m.s.polak@uva.nl

W: www.bijzonderecollecties.uva.nl